

4. (III) Універсал Української Центральної Ради [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/universal-3.html>.

5. Ради Ю. М. Гамрецький. Універсали – визначальні віхи історії Центральної Ради [Електронний ресурс] / Ради Ю. М. Гамрецький // Український історичний журнал. – 1991. – Режим доступу до ресурсу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Vu2u7kOxU-EJ:history.org.ua/JournALL/journal/1991/9/4.pdf+&cd=14&hl=ru&ct=clnk&gl=ua&client=safari>.

**Рябуха А.А.**

*студентка,*

*Науковий керівник: Полтава К.О.*

*кандидат юридичних наук,*

*Полтавський юридичний коледж*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

## **ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ПЕРЕД ОСОБОЮ**

В умовах демократичної, правової держави великого значення набуває проблематика, присвячена інституту відповідальності держави перед особою, пов'язана із забезпеченням та гарантуванням її прав. У зв'язку з цим плідною є думка, що сучасні стандарти прав і свобод людини є наслідком тривалого протистояння особи та влади.

Інститут відповідальності держави перед собою – це фактична гарантія прав і свобод громадянина, що регулюється законодавством. Держава встановлює механізм власної публічно-правової відповідальності, бере на себе обов'язок забезпечити також можливість її реалізації, зробити доступною її для громадян. Внаслідок цього досягається послаблення тиску держави на суспільство і водночас підвищується можливість його контролю за діями держави, за рішеннями її органів та посадових осіб [4, с. 220].

Незважаючи на діюче законодавство, часто порушуються права людей в цивільно-правових, конституційних та інших відносинах. Це спричинено багатьма факторами: в першу чергу корупцією, яка на даний час поширена, як в нашій країні, так і за її межами, недосконалою фаховою підготовкою, некомпетентністю в законодавстві та інше. У багатьох правовідносинах держава є суб'єктом власних інтересів і до того ж має великі переваги над особою, а не виступає суб'єктом рівним перед нею.

Усю сукупність теорій, поглядів щодо взаємодії держави і громадянина можна звести до двох підходів:

1) індивідуальний, що полягає у тому, що особі наданні права від природи. Наприклад, право на свободу слова та віросповідання, на вільний розвиток своєї особистості, на повагу до власної гідності і т.д. Держава не повинна їх порушувати, оскільки Конституція України закріплює ці права. Зміст і обсяг прав змінюються і розширюються з розвитком суспільства, самі ж фундаментальні права залишаються незмінними;

2) державний, який пояснює, що держава є гарантом усіх прав людини, а саме природа цих прав патерналістична [4, с. 221].

З цього випливає, що перший підхід характерний для демократичних держав, а останній – для антидемократичних: тоталітарних, авторитарних.

Лише у справжній демократичній державі пріоритет покладається на людину, а держава є гарантом захисту її прав та свобод.

Закріплення в ст. 1 Конституції України положення про те, що Україна – правова держава, ставить перед юридичною наукою завдання обґрунтування і подальшого розвитку цього складного поняття. У теорії права найважливішою функцією правової держави названо охорону і захист інтересів людини і громадянина. На думку вчених, сутність сучасної правової держави характеризують декілька моментів:

1) визнання людини, її прав і свобод вищою цінністю, а їх захист – найважливішим обов'язком держави;

2) встановлення і обмеження за допомогою права меж державної влади.

Отже, правова держава – держава, межі влади якої, формування, повноваження, функціонування її органів регламентовані правом; найвище призначення якої полягає у визнанні, дотриманні і захисті прав і свобод людини і громадянина [3, с. 53].

Крім того варто зазначити, що суперечності між державою повинні бути, і це нормально. Країна повинна мирним шляхом врегульовувати ці правовідносини, при цьому не порушуючи прав людини. Але слабка діяльність держави в соціальній сфері часто стає причиною гострих соціальних конфліктів, призводить до порушень прав громадян, що закріпленні у Конституції України.

Для українського соціуму наочним є помітний брак відповідальності державних органів та посадових осіб за цілеспрямоване, належне і своєчасне здійснення ними владних повноважень. Подібне становище негативно позначається не тільки на дієздатності держави, але й на її сприйнятті широкою громадськістю, зумовлює необхідність поглибленого дослідження феномена відповідальності.

Державні органи у своїй діяльності повинні керуватись нормами права, не мають права їх порушувати та повинні нести юридичну відповідальність за їх невиконання.

На жаль в Україні відсутня така чітка система, яка б легко дозволяла суспільству, так і окремій особі притягувати державу до відповідальності.

Для того, щоб правові гарантії забезпечення прав і свобод людини мали дієвий характер, необхідне конкретне визнання в законі юридичної відповідальності державних органів та осіб за невиконання конституційних обов'язків [1].

Ступінь гарантованості прав і свобод у державі залежить не стільки від їх переліку, закріпленого в законодавстві, а й від рівня розвитку механізмів та розробленості процедур, використаних при захисті цих прав. У кожному суспільстві існує система гарантій, за допомогою яких і втілюються в життя права людини, але не скрізь вона досконала. Ми можемо говорити про існування внутрішньодержавних механізмів, в Україні головне завдання

яких – гарантувати захист прав людини. Це судова влада (Конституційний суд, Верховний суд), президент як гарант прав і свобод громадян, парламент, прокурорський нагляд за дотриманням прав і свобод людини і громадянина, обмунсмен, засоби масової інформації. Дії юридичних механізмів захисту прав і свобод залежить від стабільності політичної ситуації, розвитку економіки і рівня соціальної захищеності населення [3, с. 48].

Відсутність відповідальності держави перед громадянином ставить під сумнів реалізацію одного з основних принципів, проголошених Конституцією України, – принципу пріоритету прав і свобод людини та громадянина, адже вони можуть бути реалізовані переважно у правовідносинах з державою.

Таким чином, саме держава зобов'язана забезпечити реалізацію цих прав, оскільки обов'язок, не забезпечений відповідальністю, перетворюється на фікцію.

Розглядаючи проблему відповідальності держави, необхідно розрізняти державу в цілому, як державно-організоване співтовариство, і державу як сукупність органів і посадовців, які реалізують за допомогою наданих ним повноважень певні функції. Обидва ці суб'єкта несуть відповідальність перед громадянином від імені держави.

Повільний прогрес у вирішенні проблеми відповідальності держави перед особою, в налагоджуванні збалансованого правового механізму, їх взаємозалежність, можливо пояснити, в тому числі, і відсутністю необхідних теоретичних напрацювань. Юридична наука повинна швидше позбутися синдрому перебільшення ролі і значення держави щодо особи.

### **Список використаних джерел:**

1. Кизим І. В. Громадянин і держава / Ігор Віталійович Кизим // ГО «Суспільний договір». – 2013 – С. 1-2. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ut.kiev.ua/sd.html>. – Заголовок з екрану.
2. Оніщенко Н. Юридична відповідальність держави перед особою / Проблеми реалізації прав людини та громадянина в Україні: Монографія / Н. Оніщенко. – К.: Юрид. думка, 2007. – 424 с.
3. Оніщенко Н. Захист прав і свобод людини в Україні / Н. Оніщенко // Право України, 2009. – № 4. – С. 47-54.
4. Тимченко С. М., Теорія держави і права / С. М. Тимченко, Р.А. Калюжний, Н.М. Пархоменко, С. М. Легуша. – К.: Видавець Паливода А. В., 2006. – 248 с.